

**ESPOO
ESBO**

**ETENEN eettiset suositukset sosiaali- ja terveysalalle
Eettinen toimikunta 15.11.2013**

Kristiina Alppivuori

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE on julkaisussaan tuottanut eettistä perustaa sosiaali- ja terveysalalle (ETENE-julkaisuja 32/2011).

ETENE haki vastausta kysymykseen, *mikä on oikein ja hyvää silloin, kun ihmistä tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudessa.*

Tarkastelun perusteella päädyttiin seuraaviin viiteen suositukseen:

1. Asiakkaiden/potilaiden ihmisarvon ja perusoikeuksien kunnioittaminen
2. Lähtökohtana on asiakkaan ja potilaan etu
3. Kysymys on vuorovaikutuksesta
4. Ammattihenkilöstö vastaa työnsä laadusta
5. Hyvä hoito ja palvelu edellyttävät vastuullisia päätöksiä ja toimintakulttuuria

Tässä diasarjassa pohditaan ETENEN suositusten pohjalta sitä, mihin kysymyksiin työyhteisöjen on tärkeä hakea vastauksia, kun oman toiminnan eettisyyttä halutaan selvittää.

Tarkasteltavat kysymykset ja niiden sisällöt ovat yleisellä tasolla. Oman toiminnan tilaa selvitettäessä, yksiköiden on hyvä konkretisoida kysymyksiä omista ja asiakkaidensa lähtökohdista käsin. Oman kokeilumme perusteella havaitsimme, että eettisiä suosituksia tutkittaessa vastauksia kannattaa pyytää usealla eri tavalla: a) avoimilla kysymyksillä, b) monivalintakysymyksillä sekä c) haastatteluilla.

Aihe on mielenkiintoinen ja tärkeä. Tulevaisuudessa sitä olisikin hyvä tutkia erilaisilla menetelmillä ja kokeiluilla.

1. Miten asiakkaiden/potilaiden ihmisarvoa ja perusoikeuksia kunnioitetaan palveluissa?

Toteutumisen arviointi edellyttää sen selvittämistä, miten palveluissa toteutuvat asiakkaiden/potilaiden

- yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys
 - yksityisyyden suoja
 - valinnanvapaus
 - itsemääräämisoikeus ja oikeus päättää asioistaan
 - osallisuus (mm. mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi).
-
- Miten nämä suositukset näkyvät omaisten ja läheisten kohtelussa?

2. Miten asiakkaan/potilaan etu toteutuu palveluissa?

Toteutumisen arviointi edellyttää sen selvittämistä, miten palveluissa toteutuvat asiakkaiden/potilaiden

- oikeus tarvittavaan palveluun ja hoitoon (saatavuus)
- palvelun/hoidon tarpeet ja tavoitteet (hyöty ja vaikuttavuus, avun saanti ja autetuksi tuleminen, riittävyys ja jatkuvuus, turvallisuus ja vahingon välttäminen)
- inhimillinen, yksilöllinen ja suvaitseva kohtelu sekä hyvinvoinnin kokonaisvaltainen tarkastelu.
- Miten ammattitaitoista palvelu/hoito on: mm. millaiseen tietoon ja ammattitaitoon toiminta pohjautuu?
- Miten oikeudenmukaisesti järjestettyä palvelu/hoito ovat?

3. Miten vuorovaikutus toteutuu palveluissa?

Toteutumisen arviointi edellyttää sen selvittämistä, miten palveluissa toteutuvat asiakkaiden/potilaiden sekä ammattilaisten keskinäinen

- inhimillinen ja arvostava vuorovaikutus
 - luottamus ja rehellisyys
 - molemminpuolinen sitoutuminen sovittuihin tavoitteisiin ja toimintaan
 - molempien osapuolten kokemuksen, tietämisen ja osaamisen arvostus sekä kuulluksi tulo ja tiedonsaanti.
-
- Laaditaanko hoito- ja palvelusuunnitelma yhteistyössä?

4. Miten palveluissa vastataan työn laadusta?

Toteutumisen arviointi edellyttää sen selvittämistä, miten ammattilaiset

- huolehtivat palvelujen laadusta, jatkuvuudesta ja palvelukokonaisuuden oikeudenmukaisesta tarjonnasta
 - huomioivat mm. asiakkaan/potilaan iän, kehitystason ja voimavarat
 - huomioivat herkästi haavoittuvat asiakkaat/potilaat
 - turvaavat eettisen osaamisen ja ammattietiikan toteutumisen
 - tuntevat ylpeyttä omasta alasta ja ammattitaidostaan.
-
- Miten johto ja työyhteisöt turvaavat henkilöstön ja työyhteisöjen osaamisen ajantasaisuuden, kehitymis- ja kouluttautumismahdollisuudet sekä mahdollisuudet kehittää työtä?
 - Miten johto ja työyhteisöt tukevat ammattilaisia sekä turvaavat perehdytyksen ja turvallisuuden?
 - Miten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ammattitaitoa arvostetaan yhteiskunnassa?

5. Hyvä hoito ja palvelu edellyttävät vastuullisia päätöksiä ja toimintakulttuuria

Toteutumisen arviointi edellyttää sen selvittämistä

- miten eettisyys toteutuu päätöksenteossa kaikilla tasoilla: mm. etiikka vs. talous, oikeudenmukaisuus, luottamus, avoimuus, puheiden ja tekojen vastaavuus
- ovatko resurssit oikeita tai realistisia suhteessa toiminnan vaatimukseen
- miten lainsäädäntö, muun yhteiskunnan eettiset arvot ja periaatteet tukevat alan työyhteisöjen pyrkimyksiä parempaan terveyteen ja hyvinvointiin
- ovatko työnantajan päätökset ja linjaukset sopusoinnussa ammattihenkilöstön eettisten periaatteiden kanssa
- kyetäänkö työyhteisöjen valinnoilla, resursoinnilla, työnjako-, yhteistyö- ja toimintakäytännöillä tuottamaan asiakkaille/potilaille paras mahdollinen tulos ja hyöty: mm. terveys ja hyvinvointi, mahdollisuudet ja edellytykset
- kannustaako ja salliiko työyhteisön ilmapiiri erilaisuutta
- miten työhyvinvointi edistää työn tuloksellisuutta: voidaanko työyhteisöissä niin hyvin, että paras mahdollinen tulos saadaan tuotettua.

ETENE toteaa suosituksissaan, että

”Arkipäivän eettiselle pohdinnalle on ominaista epävarmuus, kiistanalaisuus ja ongelmakeskeisyys. Vaihtoehtoja on usein monia, eikä mikään niistä ole täysin tyydyttävä... Arvoristiriitaa ei (keskusteluissa) kuitenkaan tulisi pelätä, vaan sitä tulee käsitellä kuten muitakin ongelmia, etsiä syitä, tutkia seurauksia ja punnita etuja, haittoja, uhkia, mahdollisuuksia, vaihtoehtoja sekä taloudellisia ja inhimillisiä kustannuksia.”

”Toisaalta eettisen keskustelun on tarjottava jatkuvuutta ja arvojen pysyvyyttä korostavia näkökulmia, ehdotuksia ja vastauksia ajankohtaiseen keskusteluun, toisaalta on kyettävä arvioimaan ja tarkistamaan aikaisempia periaatteita yhteiskunnan muuttuessa.”

”Käytännössä on aina muistettava, että on kysymys ihmisestä.”